
Marek Šindelka: Myslel jsem, že doba, kdy se určovalo, kdo má co psát, už skončila

Marek Šindelka: Myslel jsem si, že dobu, kdy se určovalo, kdo má co psát, už máme za sebou

Kdo si jednou přečte pasáž z románu Marka Šindelky *Únava materiálu* o tom, jak se dospělý člověk musí vměstnat do miniaturního prostoru v motoru auta, aby ho pašeráci lidí dostali z jeho válkou zmítané země do „bezpečí“, už na ni asi nikdy nezapomene. Působivý příběh o dvou bratřích na útěku přinesl Marku Šindelkovi, doktorandovi Filozofické fakulty UK, nejen druhou cenu Magnesia Litera za prózu, ale i pozornost lidí, které do té doby literatura možná ani příliš nezajímala.

Asi jste tušil, když jste se rozhodl vnést do svého románu *Únava materiálu* téma uprchlické krize a popsat fyzické a psychické útrapy lidí, které válka donutí utéct z domova a ze země, že to bude výbušné téma a vyvolá velkou pozornost. Psal jste to kvůli tomu?

Ano a ne. Téma vykrystalizovalo z toho, co se děje ve světě, a z toho, jaká debata kolem toho probíhá. Zarazilo mě, a to sleduji už dlouhodobě, jak jsme ochotni si jen na základě informací, které máme z médií, vytvářet obraz světa a vůbec ho neproblematizovat. Chtěl jsem se k tomu vyjádřit. Snažil jsem se ponořit co nehlouběji do problému, pochopit ho, porozumět různým názorům. V první chvíli jsem cítil rozčarování, rozhořčení a vztek. Měl jsem rozepsaný text, který se do *Únavy materiálu* promítl, měl být o totální izolaci, o člověku, který ztratí veškeré společenské vazby a všechny v současné době dostupné technické vymoženosti. Pořád jsem ale nevěděl, kdo bude hlavní postava. Jak se začala kumulovat mediální bouře kolem uprchlické krize, uvědomil jsem si, že to jsou hrdinové pro můj příběh.

Nevadí vám, že se téma knihy hodně politizovalo a že mezi lidmi vyvolává větší debatu to, že jste psal o uprchlické krizi, než to, jaká kniha vůbec je?

To mi vadí – málo lidí knihu opravdu četlo a řada těch, kdo ji četla, jí vlastně neporozuměla, protože sledovala zase jenom mediální agendu, která kolem ní pluje. Myslím si, že s odstupem času se ukáže, že to je univerzální příběh o odcizení a migraci, který je platný v jakékoli době. Dokonce jsem chvíli uvažoval o tom, že se bude odehrávat v budoucnosti, kdy už stojí „visegrádská pevnost“. Atmosféra knihy tomu odpovídá, všechno je oplocené, monitorované, technologizované, životní prostor se vyprázdnil, krajina se změnila v součást stroje, kterým je západní civilizace.

Vydání *Únavy materiálu* vyvolalo velkou mediální pozornost, další vlna se zvedla potom, co jste za ni získal cenu Magnesia Litera v kategorii próza. Je vůbec ještě něco, co o knize nezaznělo, co se ztratilo třeba právě v tom neustálém rozebírání toho, jak jste téma uprchlické krize pojal?

Zaznělo toho hodně málo o knize jako takové. Snažil jsem se ji napsat tak, aby čtenář soucítil a spoluprožíval s někým, kdo je mu radikálně cizí, vůči komu může mít předsudky a mít z něho strach. Zajímá mě, nakolik se dá ve čtenáři vybudit imaginace, aby spoluprožíval s hrdinou jeho pocity téměř na fyzické úrovni. Když jsem knihu psal, uvažoval jsem o ní

trochu jako o počítačové hře. Představoval jsem si to jako takovou literární hru soucitu, kdy se člověk vtělí do postavy a prochází nějakým prostředím, aniž by věděl, co ho čeká za dalším rohem, má jasný cíl a cestou k němu musí plnit různé úkoly.

Recenze jsem nakonec přestal číst, protože jak pozitivní, tak negativní se až na dvě tři výjimky naprosto míjely s tím, o co mi technicky i tematicky šlo. Nejvíce se řešilo, jestli mám vůbec právo takovou knihu napsat. Myslel jsem si, že dobu, kdy se určovalo, kdo co má a nemá psát, už máme za sebou.

Jak teď vnímáte po kolotoči kolem *Únavy materiálu* svůj mediální obraz?

Beru to tak, jak to je. Nepouštím si to moc k tělu. Asi každého, kdo veřejně působí, se zmocní sféra médií a chce si ho nějak zaškatalkovat. Já si ale myslím, že každá moje kniha je výrazně jiná, je to neustálé hledání. Nejsem hotový autor, popravdě řečeno jsem ještě hodně mladý a stále ještě na začátku kariéry. Je možné, že jednou budu považovat některé svoje knihy za velké juvenile. Potřebuji si najít svůj styl a výraz, zbavit se řady vlivů, které se ve mně, ať chci nebo nechci, hromadí. Občas až s bezmeznou fascinací obdivuji práci jiných autorů. Je možné, že svůj první velký román napíšu v padesáti a všechno před ním budu považovat za cestu k němu. Tím pádem nemůžu klást důraz na svůj současný mediální obraz, protože bych se z toho taky mohl zbláznit.

Nekomplikuje vám prozaickou práci to, že jste vystudoval scenáristiku?

Vůbec ne. Díky scenáristice jsem si urovnal určité konstruktérské záležitosti. Člověk se naučí přemýšlet o textu jako celku, naučí se kontrolovat, jestli drží pohromadě a někde nepřechívá něco, co by mohlo škodit výslednému tvaru. Prozaická práce je o tom, sedět hodiny a hodiny před počítačem. Je to taková neuróza – jakmile to člověku píše, bojí se, aby neztratil nit. Vždycky chvíli trvá, než se literární motor nahodí, a když začne produkovat různé obsahy, výhonky a odnože, je to pak radost sledovat. Často mi z toho ale vzniká něco úplně jiného, než co jsem zamýšlel. *Únava materiálu* má ze všech mých knih asi nejbliž k filmovému tvaru, také už se jedná o tom, že bude zfilmována, několikrát jsme ale u mých prozaických prací přišli na to, že styl je natolik zakotvený v psaném textu a jazyk je tak neoddělitelný od příběhu, že se jednotlivé situace do filmu nedají přenést.

Jak jsou na tom vaše scénáře, bude se některý z nich realizovat?

V nejbližší době začne Martin Mareček natáčet film, na němž jsem se scenáristicky podílel. Nemůžu toho zatím moc prozradit. Bude to takový zvláštní dokument o člověku, který se stal velmi úspěšným ve finančním světě. Vycházel z buddhismu a dalších východních nauk, všechno to postupně přetavoval v různé pomůcky, které mu pomáhaly získávat stále větší a větší vliv.

Pak pracuji ještě na jednom scénáři. Věnuje se tomu, co prožívá Evropa v současnosti – strachu z cizího. Je to zase úplně jiný pohled na to, jak jsme ochotni si vytvářet nepřítele.

Ovlivňuje vaši tvůrčí činnost to, že jste absolvoval studium kulturologie na Filozofické fakultě UK?

Určitě ovlivňuje. Román *Chyba*, který vyšel po mé prvotině, básnické sbírce *Strychnin*, vnímám jako takovou přerostlou báseň – nebo přesněji: jako něco mezi básní, románem a mýtem. Na kulturologii mě velmi zajímala mytologie různých společností, zvláště východních – ruská nebo asijská. Z toho nadšení a vzorců, které se objevují v mytických systémech, jsem v knize hodně vycházel. Otiskoval jsem do ní stopy z tradičních japonských hororových příběhů, fascinovaly mě v nich postupy, poetika a práce se strachem.

Zdá se, že jste docela zaměstnaný člověk. Co vás vedlo k tomu, přihlásit se navíc ještě k doktorskému studiu?

Pořád jsem lačný po teoretickém vzdělání. Velmi mě zajímají různá východiska tvůrců, baví mě sledovat, co umějí jednotlivé žánry a co je nepřenositelné pro jiné. Proto teď pokračuji na filmové vědě, píšu disertaci o tělesnosti ve filmu. Věnuji se tomu, jakým způsobem režiséři Michael Haneke, Pier Paolo Pasolini, Miklós Jancsó a László Nemes pracují s rituálním pohybem, tělem. Jsem ale teprve v prvním ročníku, takže stále ještě na úplném začátku.

Na vaší tvorbě je patrné, že se vám témata přelévají z jedné knihy do další. Už pracujete na něčem novém, v čem čtenář zaznamená odrazy *Únavy materiálu*?

K tomu, napsat *Únavu materiálu*, mě přivedla zpráva o tom, že se v Rakousku na dálnici našlo auto plné udušených lidí. Měl jsem představu, že napíšu příběh dodávky – jak je vyrobená, jak rozváží maso a jak se v ní nakonec udusí lidé. Tohle téma, které jsem nedokázal tenkrát naplnit, protože mi v něm chybělo několik momentů, zkusím znovu oživit, napadlo mě určité řešení. Možná z toho vznikne filmový scénář nebo něco úplně jiného. Se mnou to tak často je – začnu pracovat na básnické sbírce a na konci je román, na konci románu je zase komiks. Pracuji ještě na jedné věci, která se obloukem vrací ke knihám *Mapa Anny* a *Zůstaňte s námi* – je to takový společensko-analytický text. Rozjízďím to po dvou kolejích, což vlastně dělám vždycky. Uvidíme, co z toho se nakonec chytne.

Dvaatřicetiletý Marek Šindelka vystudoval kulturologii na Filozofické fakultě UK a scenáristiku dramaturgii na FAMU. V současné době je v prvním ročníku doktorského studia oboru filmová věda na Filozofické fakultě UK.

Jako spisovatel debutoval v roce 2005 sbírkou *Strychnin a jiné básně*, za kterou získal Cenu Jiřího Ortena. O tři roky později vydal román *Chyba*. Spolu s Vojtěchem Maškem, Matějem Lipavským a Pure Beauty jej později převedl v komiks. V roce 2012 si Marek Šindelka došel pro svou první cenu Magnesia Litera za prózu, když se porota rozhodla ocenit jeho sbírku povídek *Zůstaňte s námi*. Velký čtenářský ohlas vzbudil jeho další povídkový soubor s titulem *Mapa Anny*, který vydal v roce 2014. Loni vyšel mediálně velmi sledovaný román *Únava materiálu*, v němž tematizoval uprchlickou krizi – letos v dubnu za něj dostal svou druhou cenu Magnesia Litera. Marek Šindelka je ženatý, má rok a půl starou dceru a spolu s manželkou čekají druhé dítě.